

גליזון
באר
הקדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

פקודי

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת פקודי

א	מזל אדר דגים - לימודי אמונה ובטחון מהדגים .....
ב	בך ה' חסיתי - על ידי בטחוני בה' יסורו ממנו כל הראגות.....
ג	צהלה ושמחה - מעלת וסגולת השמחה .....
ו	כי ענן ה' - מעלת המתחזק והמתגבר אף בעת החושך .....
ט	חזק חזק ונתחזק - יתחזק מכאן ואילך מבלי לחשוב על העבר .....
יב	יהי רצון - הכל צריכין לתפילה והכל נענין בתפילה.....
יד	מאת אדנים - מאה ברכות ביסוד בחיי היהודי .....
טו	שערי ברכה - הברכות כמפתח לשפע רב.....
טז	הבו לה' כבוד שמו - הזחירות בהוצאת שם שמים מפיו.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת פקודי

מזל אדר דגים - לימודי אמונה ובטחון מהדגים

אִתָּא ב'מדרש' (פנים אחרים נוסח א פרשה א) שכאשר הפיל המן את הפור זה הגורל ועלה לו 'חודש אדר' שמזלו דגים, 'שמח המן הרשע בלבבו ואמר, כשם שדגים נבלעים כך שונאי ישראל (בלשון סני נהור) נבלעים בידי, יצתה בת קול ואמרה - רשע, דגים שאמרת פעמים בולעין ופעמים נבלעים, והמן הרשע נבלע ושורפין אותו ואת בניו בגיהנם בכל שנה ושנה'.

ולבאר הדברים, יש לנו להתבונן מעט בתהלוכות הדגים ללמוד מהם איזה מילי מעלייתא בענין אמונה ובטחון בבורא עולם וכפי מה שגילה לנו הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא ז"ע, כי המתבונן יראה כי טבעם של דגים שהגדולים רודפים אחר הדגים הקטנים לבלועם, אמנם, כשנבוא לקרוע את כריסו של דג נראה דבר פלא שהדג הנבלע מונח ראשו לצד זנבו של גדול, נמצינו למדים, שהגדול בלעו מצד ראשו ולא מצד זנבו - מקום ששם רדף אחריו, וע"כ שלא בלע את הדג שרדף אחריו, אלא דג אחר נודמן לו. ומכאן נלמד פרק במידת הביטחון, שלא הרדיפה אחר המאכל הביאתו אל מאכלו, אלא הקב"ה הזמין לו את הדג המוכן לו מן השמים למאכלו. ללמדנו שלא ההשתדלות לפרנסה תביא הפרנסה, אלא הכל מיד הקב"ה השולח לאדם מזונותיו ברצונו - פעמים בדבר שהשתדל בו האדם, ופעמים ממקום אחר".

גם עלינו ללמוד מן 'הדג הנרדף והניצוד', שהרי הדג הקטן אינו דואג שיבלע ע"י שונאיו דרך ראשו, כי חושב הוא - הרי עיניי פקוחות תמיד לשמור על עצמי מכל מזיק [כידוע שאין לדגים עפעפיים על עיניהם], ואינו חושש אלא שמא יתפסנו 'הרודף' מאחוריו, במקום שאין בידו לראות את הנעשה, ובעל כרחו צריך לסמוך

על הקב"ה שיצילו מאויביו שלא יבלעו אותו דרך שם, 'ולמעשה' חוינן שאין לך דג הבולע את חברו דרך זנבו כאמור, וההסבר, כי שם משמרו הבורא, ורק מלפניו שחושב שסני לו בשמירת עצמו - משם יבלעוהו, ללמדנו שהבטח על כוחות עצמו לא יצליח בדרכיו, ואילו הבוטח בה' חסד יסוכבנו וישכונ לבטח.

ולחאמור יובנו דברי המדרש על נכון, כי 'המן הרשע' בופר גדול היה, וסמך על כוחו ועוצם ידו -

כי 'גדלו המלך ונשאו מעל כל השרים' (אסתר ה יא), ולפי ראות עיניו לא ראה מי שיוכל לעמוד כנגדו ולעכב בעדו מלבלוע את בני ישראל, 'יצתה בת קול ואמרה' - התבונן נא בתהלוכות הדגים ומהם תלמד שאין כל שמירה והצלחה בידי בשר ודם בלתי סיוע עליון, וכשם שהדג הרודף אינו משיג את ה'נרדף' כי לא נגור עליו מלעילא שיתפסנו, וכן שמירת הדגים על עצמם לברוח מן הסכנה אינה מועילה להם, כי אדרבה משם יבלעו, כך אתה לא תוכל 'לבלוע' את ישראל ולא עוד אלא שאתה עצמך תתהפך להיות כדג הנבלע אחר שהנך סומך על כוחות עצמך, מה שאין כן בני ישראל יסמכו על ה' ויהיו מן הבולעים, כאשר יבינו שכלו כל הקיצין ואין מי שיצילם יבטחו בהשי"ת, ואז יוכו לישועה גדולה.

ואכן כך הווה, שאסתר הזמינה את המן צורר היהודים אל המשתה עמה ועם המלך, וחשבו בני ישראל שכבר אין להם 'אחות בבית המלך' (מגילה טו:), ואין להם על מי לסמוך רק על אביהם שבשמים, וגם הבינו שאף תשלומי שוחד לא יועילו להם שהרי דחה אחשוורוש את 'עשרת אלפים ככר כסף' שהציע לו המן, לכן שמו כל מבטחם רק בה', ושפכו לבם בתפלה ובתחנונים, וזה גרם להמן שיהיה 'מן הנבלעים', כי הבוטח בה' חסד יסוכבנו, להינצל מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה.

א. וביותר עומק נראה, כי דבר זה שהדג ה'רודף' אינו משיג את ה'נרדף' רק דג אחר נבלע בקרבו, כל זה לטובתו, כי אם היה הדג הגדול בולע את טרפו אשר רדף אחריו - דרך זנבו, הרי היה נחנק בעת אכילתו, על ידי הקשקשים שהיו ננעצים בין שיניו וחונקים אותו. וללמדנו, שלא תפול רוחנו בקרבנו כאשר יראה לנו שאין סימן ברכה בעמלינו, כי כדוגמת אותו דג שרודף בכל כוחו אחר הדג הקטן, ובעיניו נדמה לו שאין עבורו טובה גדולה מבליעת דג זה דרך זנבו, אך האמת הוא שאין לו מזיק גדול מזה, וכיון שרחמי ה' על כל מעשיו על כן הוא מצילו מן הפורענות ונותן לו מזונו ממקום אחר, כן נמי עלינו להאמין שהקב"ה ממציא לנו פרנסתינו בדרך שהיא טובה גמורה עבורנו.

באר הפרשה - פקודי

בך ה' חסיתי - על ידי בטחונו בה' יסורו ממנו כל הדאגות בפרשתן (לש ג), 'וירקעו את פחי הזהב', ובאונקלוס תרגם 'וירקעו - ורדידו', שעשו אותן דקין. כתב ה'דברי ישראל' זי"ע ד'פחי הזהב' מרמז על דאגת הממון שהוא הפח יוקשים של האדם כידוע, והעצה לזה 'דאגה בלב איש יִשְׁחָנָה' (משלי יב כה), וכפירוש ה'מצודות' כשתבוא דאגה בלב איש ימעיט ויפחית אותה². וזהו

שנאמר 'וירקעו את פחי הזהב' - לעשותן דקין, היינו שימעיט ויפחית את דאגותיו - כלומר, שלא ישקע בדאגת הפרנסה¹ ובענייני עולם, אלא 'וירקעו' מלשון רקיע השמים - היינו, שיוכור ש'אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים' (עי' סוטה מט.), והכל נקצב ונגזר ברקיע ממעלה, ומה יתן לו ומה יוסיף לו אם ירבה בניגעה לחינם. ובוה יהפוך את הררי וחבילי

ב. בסיפא דקרא כתיב 'ודבר טוב ישמחנה', וביאר ה'מצודות' וז"ל, ודבר טוב הוא אם יוכל לעצור כח - לשמוח ולחשוב כי לטובה בא מה שבא, עכ"ל.

ג. סח לי רב אחד מעי"ת נ"י יצ"ו כי מדרך העולם בבואם לאכול איזה דבר מאכל יעיינו ויחקרו אחר ה'השגחה' - מי ה'רב' המכשיר ומה כשרות המאכל, לא פחות מזה על האדם לעיין ולהתבונן כשבא לאכול את לבו, היינו לאכול את עצמו מתוך כעס וזעם על מצבו, או על פלוני שעשה לו כך, איש זה קלקל לו השידוך, ורעהו הזיק לו הפרנסה וכו' וכיו"ב... והדבר עולה לו בבריאות גופו ונפשו, יעיין קודם לכן בהשגחה פרטית - שהקב"ה משגיח על פרט הנעשה בעולם והכל מאתו לטובת האדם, וירווח לו...

ד. כה כתב ה'יסוד ושורש העבודה' בצוואתו (סי' לג) וז"ל, כי נתאמת אצלי באמונה שלימה ואמתית כל מה שיגיע לאדם הן איזה נחת וטובה אפילו קטנה מאוד, הן איזה הפסד ויסורין הכל מאתו יתברך שמו ויתעלה בהשגחתו הפרטית על כל אדם בכל רגע ולא בדרך מקרה.

סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, שפעם נכנס לקודש פנימה אל אביו הרה"ק מהר"י זי"ע עני 'בן טובים', המהר"י חלק לו כבוד גדול בבואו ובצאתו והשתעשע עמו במילי דחכמתא, ואף ליווהו בדרך יציאתו מביתו נאוה קודש, המהרי"ד שראה כל זאת שאל את אביו מי הוא זה ואיזה הוא אשר חלק לו כבוד רב כל כך, ענהו המהרי"י, אביון זה המחזר על הפתחים הריהו אחד מגדולי הגאונים שבדורנו, כל שבילי דאורייתא נהירין ליה, והוא בקי בבבלי בירושלמי מדרש ומכילתא, ספרא וספרי, בנגלה ובנסתר וכו', וכמעט שאין למעלה הימנו בדורנו, על כן חלקתי לו את כל הכבוד הזה.

והמשיך מהר"י, ועתה בני אם תבוא ותשאלני, אם כה רבה למדנותו וגאונותו של יהודי זה מדוע איננו יושב על כס הרבנות בעיר הגדולה ווארשא, אשיבך לאמר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט' (אם אין הקב"ה רוצה להגדיל ולרומם שם תפארתו של אדם, אזי לא יעלה לגדולה אפילו אם הוא גאון הגאונים). ואם תאמר, אף שלא נעשה לרב גדול ומפורסם בכל העולם כולו, מדוע לא מינוהו לכל הפחות להיות רב באחת העיירות הקטנות בפולין או בגאליציה, על כן אענה ואומר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'. ואם תרצה להוסיף לשאול, אכן, לרב בישראל לא העמידוהו משמיא, אך לכל הפחות היה מן הראוי לעשותו ל'ראש ישיבה', או אפילו שוחט או כל שאר שררות שבקדושה, אף כאן אענה ואומר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'. ואם תכביר ותשאל מדוע אינו משתכר לפחות ככל יהודי פשוט בפרנסה כדי לחם לפי הטף, אף כאן אתרץ 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'.

לאחר ימים ושנים כשסיפר המהרי"ד האי עובדא סיים ואמר, הלא לאבי זי"ע היתה חבורת ה'יושבים' (שישבו בבית מדרשו ועסקו בתורה ועבודה יומם ולילה) אשר כל עול פרנסתם היה על שכמו, ומדוע לא עלה בדעתו של אבי להכניס את העני הלו בין ה'יושבים' וליתן לו לחם חוקו, אלא, אף בזה, 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'.

סיפור זה סיפר הגה"צ רבי יששכר שלמה טייכטאל זצ"ל בעל ה'משנת שכיר', והוסיף על כך, שפעם אחת איקלע לעיירה אחת במזרח אייראפע (אירופה), וראה שם אחד ממכיריו - זקן מופלג היושב ומקבץ נדבות בכדי לספק לעצמו לחם לאכול ובגד ללבוש, ניגש אליו הגרי"ש ותמה באזניו הרי מע"כ עסק כל ימיו לפרנסתו, ואכן מזונותיו היו מצויין לו בריווח, ומדוע לא עלה על דעתו להניח מעט ממשכורתו למשמרת לימי זקנה - שיוכל להתפרנס בכבוד גם באלו הימים. ענהו אותו זקן, אכן ימים רבים הנחתי למשמרת ממשכורת, והצלחתי לאסוף סכום נכבד ביותר, ברם, את כל הממון השקעתי בעסקיו של חתני, וזה הפסיד את כל רכושו הגדול לפני זמן קצר, ונמצא שכל עמלי ויגיעתי לאסוף ממון ודמים לימי הזקנה עלו בתוהו, ועתה אני יושב בקרן זווית ומקבץ פרוטה לפרוטה, אבל זאת

באר הפרשה - פקודי

צרותיו ל'דקין' - כשיאמין ויבטח שאביו שבשמים הואג לכל מחסורו, וכל גורלו אינו מסור אלא ביד ה' ולא בידים אחרות כלל וכללה.

ממנו טרדת המחשבה של בעל המזון והתמדת דאגתו עליו, עכ"ל.

צהלה ושמחה - מעלת וסגולת השמחה

ובך כתב ה'חובות הלבבות' (הקדמה לשער הבטחון) 'והבוטח בה' ישיג תועלת המזון, רצה לומר פרנסתו. ותימנע הנה כשנשאלה אסתר במשתה היין (אסתר ה ו) 'מה שאלתך וינתן לך', השיבה (פסוק ח) 'יבוא המלך...'

אוכל להעיד נאמנה כי אינני שבור כלל ממצבי זה, אלא מקבל אני על עצמי גזירת שמים באהבה, ביודעי 'אז דער אויבערשטער וויל נישט' - איז נישט'...

נענה הגרי"ש ואמר, בתחילה נשתוממתי כשעה חדא היאך הגיע יהודי פשוט זה להכרת אמונה איתנה כמו של הרה"ק המהר"י - לעמוד במצב כזה, ולומר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט' - איז נישט'. אמנם אחר כמה רגעים באתי לכלל הבנה שעדיין יש מרחק רב בין אמונתו של הרה"ק המהר"י לאמונת יהודי זה, כי הוא הגיע להכרה זו רק אחר שעבר את כל התלאה הרבה, ומכורח מציאות חייו הכיר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט' - איז נישט', אך מהר"י השריש עניין זה מעיקרא - קודם שיצטרכו להרגיש זאת על בשרם בצרות וייסורים, אלא מיד יכירו וידעו שכל הקורות אותם תלויים ועומדים ברצון ה'.

ה. ידוע מאמר החכם לרמז בהאי קרא (משלי זז ז) 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו', במשל לאיש שנכנס לביתו לאחר עמל יום מפרך, וברצותו לשתות מים לרוויה, ניגש אל הברז (tap), פתחו, ו... אין בו מים, מה עשה, החל מסבב את הברז הנה והנה, ולא הועיל מאומה, טיפל בו עד ששברו ועדיין אין המים באים, הגדיל עשות וקנה ברז חדש, אך... עדיין לא בא קילוח המים, עד שהחל 'מטפל' בצינורות המוליכים את המים, וגם בזאת לא הועיל מאומה, עבר שם חברו וגער בו, מה לך מטפל בצינורותיך ובברזך, פנה נא אל שלטון העיר (עירייה) - הם המוליכים את המים לבתי העיר, הם ניתקו לך את חיבור המים מאחר שלא שילמת חובך על המים, כל עוד שלא תסדר התשלום עמהם לא יועילו לך כל מיני 'חכמות', מריבות טיפולים וטצדקי שתנסה להביא את המים.

כיו"ב ייאמר לדידן, יוצא האיש לרחובה של עיר, ונדמה לו כי פלוני 'סגר' ועצר בעדו את הפרנסה, קרובו או ידידו הזיק לו את השידוך, שכנו הסתיר לו את אור החמה, נהג האוטובוס 'ברח' לו... איש פלוני גנב ממנו את ה'תור' בבנק או אצל הרופא... עד ששירך רגליו והגיע כחמשה מינו"ט (דקות) לפני סגירת הבנק והנה הכספומט (ATM) לא עובד - איזה בנק נחשל הבנק הלזה... זה קלקל את שמו הטוב וזה תפס את (תפקידו) מְשֻׁרְתוֹ בעבודה פלונית, וכו' וכו'... מה עושה 'חכם' זה, מחליף ידידים, מדבר סרה בפלוני, מסתכסך עם השלישי, ולרביעי לא ימחל לעולם... שמע נא, לא הצינור ולא הברז בעל יכולת להביא מים, כיו"ב, אין בריה בעולם שיש בידה איזה כח בעולם, הכל מונהג ממעל... פנה נא אל האדרעס (כתובת) הנכונה, שם הוחלט לבטל את החברותא, השידוך, המינוי, התור, הפרנסה והחזקה... ממעל עצרו את השפע ורק משם יחזירו את השפע לידך. אז 'גם אויביו ישרים אתו' - דעתו תשלוו וטירוף הדעת שאחזו ייעלם מעליו, כי אז יהא בידו לקבל את כל הבא עליו בשמחה ונחת רוח.

בערוב ימיו של הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל ביקר בבית אחד מחתניו, בצאתו משם הזמינו טעקס"י שיקחהו לביתו - באותם הימים כבר הייתה ההליכה וכל תנועותיו קשים וכבדים עליו והוכרח לסיוע ועזר על כל צעד ושעל... והנה לאותו בנין בו שהה ר"ז היו שני שערים משני צידי הרחוב, וכבר התקרב בקושי רב ומאמץ גדול לאחד השערים בלווית נכדו, והנה הם שומעים כי הטעקסי ממתין להם בשער השני, החל ר"ז מדדה עם נכדו לכיוון השער השני, אך בינתיים פנה הנהג לשער הראשון, ושוב דיידו השניים אל השער הראשון... תוך כדי ההקפות הנה והנה פנה ר"ז לנכדו - בל נהיה אפיקורסים ח"ו, וכי הנהג הוא המדדה הנה והנה - הרי הוא שליח שלוח מאת הבורא, ונמצא כן הוא רצון הבורא, והרי את רצון ה' יש לקיים מתוך שמחה, ותוך כדי ההליכה הקשה הנה והנה פצח בריקוד ומחול למען כבוד שמו יתב"ש (מפי נכדו הרה"ג ר' משה לאנדא שליט"א).

הרה"ק ה'בעל התניא' זי"ע קרא פעם לאברך מתלמידי רבו הרה"ק ה'מגיד ממעזריטש' זי"ע, וכה אמר לו, הנה חובתי ללמד את בני תורה כדכתיב (דברים ו ז) 'ושננתם לבנך', ולך יש חובה להביא פרנסה הביתה, הבה נחליף זה עם זה - אני אסייע לך בפרנסה, ואתה תסייע לי בלימוד התורה עם בני (האדמו"ר האמצעי). מה תלמדנו, כי האות הראשונה היא 'אלף', ומהי צורתה - נקודה ממעל ונקודה מתחת וקו המחברם (לכל האורך), ללמדך כי עלינו לחבר את העליון

באר הפרשה - פקודי

ולמחר אעשה כדבר המלך, ולכאורה יפלא מדוע דחתה למחר ולא התחננה מיד על נפשה אחר שאמר לה מה שאלתך וינתן לך, וכן צריך לבאר על מה סמכה בדעתה שלמחר יהא בידה לפעול יותר מאשר תוכל לעשות בו ביום, וביארו צדיקים כי בעת ההיא היה 'ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב' (פסוק ט), וידעה אסתר שבעת 'שמחה' כזאת לא תוכל להפילו ולנצחו, כי לא יאונה כל רע לאיש השרוי במדת השמחה, ועל כן התחכמה והזמינה אותו לבוא למחר אחר ששמחתו תפוג מעט, ואז תצליח להפילו בנקל.

ומחר אעשה כדבר המלך, ולכאורה יפלא מדוע דחתה למחר ולא התחננה מיד על נפשה אחר שאמר לה מה שאלתך וינתן לך, וכן צריך לבאר על מה סמכה בדעתה שלמחר יהא בידה לפעול יותר מאשר תוכל לעשות בו ביום, וביארו צדיקים כי בעת ההיא היה 'ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב' (פסוק ט), וידעה אסתר שבעת 'שמחה' כזאת לא תוכל להפילו ולנצחו, כי לא יאונה כל רע לאיש השרוי במדת השמחה, ועל כן התחכמה והזמינה אותו לבוא למחר אחר ששמחתו תפוג מעט, ואז תצליח להפילו בנקל.

והתחתון, כלומר שנכיר ונדע כי כל מעשה אשר ייעשה למטה קדמה לו הכרזה ממעל, והיאך - ע"י קו האמונה, כאומר, אין דבר הנעשה למטה בעולם הזה, אפילו ב'נקודה' קטנה אם לא הוכרז כן מלמעלה (הובא ב'היום יום' ח' אדר). העולם מספרים, לעירו של הרה"ק רבי נפתלי ראפשיץ ז"ע הגיע 'אורח' - איש חכם 'אוחז עיניים' בכל מיני חכמות, ובכלל זאת - שהיה קופץ מגגו של בניין בן ג' קומות עדי ארץ, ולא ניזוק אפילו בציפורן קטנה... הרה"ק שאל אותו כיצד עושה זאת, הראהו האיש חוט ברזל דק דק וחזק קשור ממעלה עד למטה, ואף כי נדמה לכל שהוא 'קופץ' ממעל עדי ארץ ומאיגרא רמא לבירא עמיקתא אולם באמת היה תפוס בחזקה בחוט הנ"ל, ולא היה כאן 'נפילה' כלל... ומכאן השכיל הרה"ק מראפשיץ ללמד דעת שהאדם ה'קשור' ומחובר למעלה - מתוך אמונה חזקה ואיתנה, אינו ניזוק מה'נפילה' הגדולה ביותר - לא ברוח ולא בגשם. מכל אשר יעבור עליו לא תיאבד שמחת חייו ולא תמוט רגלו.

1. וכך אומרים בשם הרה"ק מקארלין ז"ע שאם יהודי מתהלך בשמחה מעצם הדבר שהוא יהודי, ערב אני לו שלא יאונה לו שום רע לא בגשמיות ולא ברוחניות (מאמר מרדכי).

2. מעשה שהיה בדור הקודם, בילד קטן שהכניס מטבע לפיו, והיא נתקעה בגרונו רח"ל עד שנחסמו דרכי הנשימה וכמעט שלא פרוחה נשמתו, הבהילו אביו אל הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע כשפני האב חיוורות ואילו הילד 'כחול', נענה החזון"א ואמר שאין כל דרך הצלה אלא אם יחישו את הנער לפני הרב מפוניבז' והוא יצילנו, וביאר את דבריו, שהרי הוא 'יחיד מומחה' ואין כמוהו היכול להוציא מטבע מהמקומות הקשים ביותר... פרצו כל הנוכחים בצחוק גדול, ואף הילד מילא פיו שחוק בפה פתוח ורחב עד שמצאה המטבע דרך לצאת ויצאה חוצה. או אז אמר החזון"א שבכח השמחה לחלץ ולהוציא מכל צרה וצוקה.

עתה נתבונן קימעא, אותו הילד לא היה 'בשמחה' אמיתית ושלימה... ולא צחק בפה גדול אלא מאחר שראה שכולם צוחקים, ללמדנו שאפילו שחוק מזויף (המתחזה כמי שהוא שמח) אף הוא בכוחו להמשיך את הישועה, וכמו שאמר הרה"ק ה'ישמח ישראל' ז"ע (ילקוט אורות רבותינו עמו' נט) לרמזו בפסוק (דברים טז טו) 'והיית אך שמח' - שראשי התיבות של תיבות אלו הוא שו"א, לרמז בזה שפעמים על האדם להיות שמח בפנים צוהלות אפילו אם אין השמחה אמיתית אלא שווא, וע"י צהלתו בפניו יבוא לבסוף לשמחה אמיתית.

וכך היה אומר הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל, לאברכים שעמדו בשערי הנישואין, שכל העובר עליהם בחיי היום יום - אם ראש הכולל גער בהם, או החברותא עזבם לאנחות, וכו' וכיו"ב, כל אלו לא ישפיעו על מצב רוחם רק עד דלת הבית, אבל בבית פנימה - די ווענט זאלען טאנצען (כותלי הבית ירקדו ויקפצו מרוב השמחה שתשרה שם).

והוא עצמו נהג עד אחרית ימיו, בכל עת שנכנס הביתה לרקד ריקוד 'קאדצ'קע' (מין ריקוד שמח הנהוג בעיה"ק ירושלים) מול בני הבית להשרות שם שמחה, והיו מעידין בניו ובנותיו, כי רוח השמחה הייתה שורה בבית אף בימים מקדם כשהלכו לישן שינת הליל מבלי להכניס אפילו חתיכת לחם לסעודת הערב מרוב עוני ומחסור, אבל השמחה לא משה מאהלם מעולם.

ח. איתא בגמרא (עירובין נד.) 'האי עלמא כבי הילולא דמיא', יש שביארו ש'שכר מצוה בהאי עלמא' תלוי עד כמה מתדמה האדם ל'בי הילולא', כי בדרך כלל 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (עירובין כב.), מכל מקום אם יעשה עצמו 'כבי הילולא' - שיתנהג במידת ה'שמחה', יזכה לקבל שכר גם ב'האי עלמא'.

את הלבוש ואת הסוס למרדכי, 'נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויטיב ליה קמייהו, ואורח עד לסליק מרדכי לצלותיה' (מרדכי נעמד או להתפלל, והמן המתין לו עד שיסיים את תפילתו), ולכאורה יפלא על רשע מרושע זה, על מה ולמה המתין לו ולא הפריע לו באמצע תפילתו לקיים 'גזירת מלך' תיכף ומיד, ומבאר ה'בן יהוידע' שבדווקא המתין ולא בישר לו בשורה טובה זו בשעת התפלה, כי ידע שהתפלה מתוך עצבון אינה מתקבלת וחשב שוודאי מתפלל כעת בעצבון, על כן אמר - מוטב לא אפסיקנו, כי אם אפסיקנו וודאי יחזור להתפלל שנית מתוך שמחה, ותפילה מתוך שמחה בוקעת רקיעים ואין שום מחיצה ומבדיל שיעכב בעדה מלהגיע עד לכסא הכבוד.¹

ועל ידי השמחה בטוב לבב - הבאה לו מתוך אמונתו בפנימיות הלב יצא מכל צרותיו ומצוקותיו, וכביאורו של הגר"א זי"ע על הכתוב (משלי י"ד) 'רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה', וז"ל. השמחה באה על ידי הרוח. וזהו רוח איש כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבוא עליו מחלה חס ושלום, יכלכל מחלהו בשמחתו ויבטלנה, עכ"ל, ואם כי דבריו לענין חולי, מ"מ נלמד מכך לכל צרה וצוקה הן ברוחניות² הן בגשמיות ש'בשמחתו יבטלנה'³.

ולהסיר שקו מעליו, ולא קיבל, וצריך ביאור, וכי מחוסר בגדים היה מרדכי שחשבה אסתר שצריך לשלוח לו בגדים - הרי ראתה שבכוונה תחילה התלבש בשק ואפר מה שלא עשה מעולם, וא"כ לא היה לה כי אם לשאלו 'מאי האי' ולא לשלוח בגדים.

ומבאר ה'תפארת שלמה', שאסתר הבינה מיד שמרדכי שמע איזה בשורה קשה ומרה, ולכן קיבל על עצמו להתענות ולצום כדי לקרוע רוע גזר דינו, אלא שהיא הייתה סבורה שלא זו הדרך, כי אף בעת צרה וצוקה יש להתחזק במדת השמחה, ורק על ידי השמחה אפשר לצאת מכל המצרים. ומרדכי לא קיבל דבריה, וסבר דבעת כזאת צריך להתפלל אל ה' בשברון לב ומתוך מרירות, ונחלקן שניהם במעשה אשר יעשון, אמנם הקב"ה הכריע שהצדק עם אסתר המלכה, וכך סיבבה ההשגחה שיבוא מרדכי לידי מידת השמחה על ידי שהמן ילבישנו בבגדי מלכות ויכריז לפניו 'ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו', ועי"ז נחלשה המרירות ובא לידי שמחה באתחלתא דגאולה, ובוה קרבה הישועה בהרף עין, ללמדנו שרק על ידי השמחה אפשר להינצל מן הכל.⁴

בדברים האלה כתב ה'בן יהוידע' על הגמרא במגילה (טז. ד"ה ורכיב האי) שכאשר הגיע המן להביא

ט. על השמחה להיות 'שמחה' באמת, ולא רק תחת 'עול כבד' שהוא מחויב לשמוח בימים אלו כי אין שמחתו שמחה, וכמו שמספרים בדרך הלצה, שפעם היה עני ואביון שהיה נאנח תמיד על מצבו הדחוק ועל החובות הרבים התלויים בצווארו, פעם הוכיחו צדיק אחד מדוע אינו בשמחה תמיד, והלא צריך האדם לעבוד את ה' בשמחה, ויהי כשמוע כן העני נאנח שוב כדרכו ואמר אוי, נתחייבתי בעוד 'חוב' עכשיו... וכי לא די לי ב'חובות' שיש לי עד היום... פשיטא שזו איננה שמחה מעומק הלב כראוי.

כתב בנו של הגה"ק רבי שלמה זלמן ארנרייך משמלויא זי"ע, וז"ל (ב'תולדות רבינו' בהקדמה ל'אבן שלמה') זכורני שאמר לי לפני חתונתי, שמע בני מיום עמדי על דעתי לא הי' לי אף יום מנוחה אחד, והלא אתה יודע מה שעבר עלי בימי חלדי, ואעפ"כ האם ראיתי פעם ח"ו בעצבות, לא, כי תמיד הייתי בשמחה, זכור בני ואל תשכח דבריי אלו. י. פעם ביקש הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע מהרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע שיוכיח מעט את בנו הרה"ק רבי זאב מזבאריז זי"ע שחסרה לו ממידת השמחה, קיים המהרצ"ה את אשר נתבקש, ובתוך הדברים אמר לפרש את הפסוק (תהלים ק ב) 'עבדו את ה' - ובמה - 'בשמחה' כי השמחה היא עבודה בפני עצמה. באותה שעה עבר שם המגיד מזלאטשוב, כשמעו את דבריו אמר 'אכן, כך מפרשים בשמים מקרא זה' (תורת המגיד מזלאטשוב ערך שמחה - עבודת ה').

יא. כה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לרמזו בשיגרא דלישנא, שכן בשפת האידיש יש לתיבת 'אויף-געראמט' שני פירושים, א. שהאדם שרוי במצב מרומם ובשמחה. ב. שהמקום נקי מכל לכלוך וזוהמא, לומר לך כי זה תלוי בזה, השרוי בשמחה מוחו נקי מכל מחשבות אוון ושטות...

יב. הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע אמר שיותר יכולים לפעול בתפלה בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה שהיה בעת שהיה בדאנציג, שראה שנפל אחד להים, וכמעט שנטבע שם, אמר לו הרב הנ"ל בלשון

באר הפרשה - פקודי

עוד מצינו במעלת השמחה בדברי ה'מנורת המאור' (פ"ה) שהדרך הנכונה לחנך את בניו שילכו בדרכי התורה והמצוות הוא על ידי שיעשה אותם בשמחה ובחשק, שעי"ז גם הבנים ירצו להדמות לאביהם, לעומת זאת אם עושה את המצוות בהכרח אזי לא יהיה לבניו שום חשק ורצון לנהוג כמותו 'ולסבול' אף הם. ובוה מפרש מה שנאמר (תהילים קיט קיא) 'נחלתי עדותיך לעולם כי ששון ליבי המה', שהרוצה להנחיל עדות ה' לבניו אחריו הרי זה דווקא באופן ש'ששון ליבי המה', שש הוא על אמרות ה' ועושה אותם בנועם וברצון".

כי ענן ה' - מעלת המתחזק והמתגבר אף בעת החושך בפרשתן (מ לח), 'כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם', ורמזו צדיקים כי הנה פעמים מתלונן האדם, רצוני ומאווי לעבוד את בוראי עבודה שלימה עבודה תמה, אבל מה אעשה, ותמיד חופפים עלי ענן וערפל המחשיכים בעדי, לזה אמרה תורה כי ענן ה' על המשכן - כשנדמה לך שעבים מכסים ומסתירים את האור, תדע, שבאמת הוא יומם, ולבסוף תראה שאלו הימים החשוכים הם הם המאירים ובאים, ואילו כשהוא במצב

אשכנז 'גריס מיר דעם לויתן' (דרוש בשמי בשלום הלויתן), ואח"כ עזר לו ה' שאחז בדף אחד וניצול, וביאר הרה"ק את פשר מעשיו, כי בחור זה לרוב חרדתו ופחדו נתיימשך לגמרי מעצמו ולא היה בידו מוח לחשוב מחשבות היאך ובמה להינצל, ורק ע"י המילתא דבדיחותא נתרחב לבו במעט שמחה, וכבר העלה בראשו כמה עצות היאך להינצל (אור ישרים הערה לט, נפלאות חדשות - ליקוטים).

יג. כע"ז ביארו במאמר חז"ל (חגיגה טו:) 'אם הרב דומה למלאך ה' צבא-ות יבקשו תורה מפיהו' כי הדמיון למלאך ה' הוא בכך שהמלאכים אומרים שירה והם מלאים בשמחה וגיל, והרב המלמד תורה צריך להדמות בענין זה למלאכים, להיות תמיד בשמחה, כי ע"י השמחה והתלהבות יכנסו הדברים ללב התלמידים והבנים.

וע"י ה'שמחה' תבער בקרבו אש קודש לכל דבר שבקדושה ובוה תדבק נפש צאצאי גם כן בקדושה, ויעלה בידו להחדיר ולהשריש בקרבם את הדרך הישרה בה ילכו לאורך ימים ושנים, וידועה תשובת הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע, כשנתן 'הדרכה' לרב אחד כיצד עליו להדריך בני קהילתו למען ישמעו ולמדו את דרך ה' אשר הוא מנחיל להם, מעשה בעני בן טובים שנקלע ל'שוויץ באד' (סאונה) יחד עם ר' משה גביר העיירה, והנה רואה העני איך שעומד המשמש ומכה בגביר מכות נאמנות בכל חלקי גופו - מעלה מטה מזרח ומערב, ועל כל מכה וכמה שיוצאת ממקלו של המשמש השמיע הגביר את הנאתו בקולי קולות אהה... אהה... אהה... כך נמשך הדבר במשך שעה ארוכה, כשזה מכה בכל כוחו בגופו של הגביר, ו'לעומתו משבח' הגביר באנחות של הנאה ותענוג, ככלות השעה יצא הגביר מהיכל השוויץ באד, ושלשל לידי המשמש סכום הגון ביותר. בצר לו הבין העני שהגביר נוהג לשלם טבין ותקילין על הכאות בגופו, על כן עקב אחריו בדרכו לביתו, ובבואו הביתה - כשכבר עמד הגביר על סף שערי ארמונו, פנה אליו והחל מפליא בו מכותיו... מימין ומשמאל תפרוצי... ותעל חמת הגביר, וגער בו, החסר משוגעים אנוכי, מה לך כי דלקת אחרי, הנח אותי לנפשי... נענה העני... לא לא... עתה תפתח את לבך ותשלם את משכורת הנכבדה תמורת המכות... מיהר הגביר והזעיק את שומרי הבית והללו סילקו אותו בבושת פנים הרחק כמטחווי קשת מארמונו של הגביר, ותשקוט הארץ.

נדהם העני ותמה, מה נשתניתי מהשמש שב'שוויץ באד', ופרץ בבכי מר על גורלו שלא שפר, ועל מזלו שאינו מיטיב עמו, אחר כמה ימים אצר אומץ, ושב אל הגביר בהכנעה גדולה, ילמדנו רבינו - מה נשתנו מכותיי ממכות המשמש בשוויץ באד, הגביר שהכיר כי אך ורק לטובה כוונתו, ניאות להסביר לו, וכי מדוע לא תבין, במקום השוויץ שורה חמימות יתירה, ותחת השפעת החום המהביל והגדול נכנסת כל הכאה עמוק עמוק בבשרי ופועלת פעולת טוב בבריאות הגוף והנפש, על זה אכן כדאי וראוי לשלם טבין ותקילין, אבל, על מכות גרידא הבאים להכאיב לי - אך רע ומר יהיה סופו של המכה...

כיו"ב, אמר הרה"ק הרי"צ לאותו רב בישראל, אם תשרה בסביבתך השראת חום דוגמת השוויץ שמשרה חמימות יתירה באש להבת אז תוכל להטיף באזנן מוסר, להדריכם בדרך הטוב והישר, אבל סתם הכאות - סתם הטפת מוסר לא יכנסו כלל לתוככי אזנכם, ולא יפעלו כלל איזו פעולה טובה. אף אנו נאמר לכל אנב ואנב - כשתשרה החמימות בבית (הן חמימות לכל דבר שבקדושה, הן חמימות ונועם ללב הבנים) והבנים יראו את ההתלהבות בשבת קודש, י-ה ריבון וי-ה אכסוף... אז יקלטו הדברים באזני צאצאיכם ויפעלו פעולת טוב לזרעכם ולזרע זרעכם, כי גדולה פעולת האש להחדיר לתוככי האדם בפנימיות את הנעשה והנאמר בין איש לרעהו בין אנב לבנו.

של ואש תהיה - כשכל כולו בוער בשלהבת אש קודש הרי זה בחי' לילה בו, כי עיקר העבודה להתחזק במצב של חשיכה והסתר^י, וענין זה יעמוד לעיני כל בית ישראל, בכל מסעיהם - בכל 'מסעות' ותהפוכות חייהם, להתחזק ביותר בעת שענן ה' על המשכן^{טו}.

ששינוי הרגלי האכילה הוא תחילת חולי מעיים, ולכן גם הם 'רעים' עבורון]. יש שביארו בדרך רמז, ש'עני' הכוונה ל'עני בדעת' (גדרים מא. וע' בעש"ט עה"ת פר' נח), וכל ימיו רעים, שתמיד מתאונן על שפל מצבו ועל 'קטנות המוחין' וזמני הירידה, לעומתו 'טוב לב' משתה תמיד - כי הוא יודע הוא שזהו עיקר העבודה, להתחזק דווקא בזמן הסתר וחשבות ושמה הוא בחלקו^{טז}. והק' בגמ' והאיכא שבתות וימים טובים בהם מתעלה כל אחד לפי ערכו ודרגתו, וא"כ מדוע גם אז ימיו רעים, ותירצו שינוי וסת, כלומר שיודע העני בדעת שיחזור ביום ראשון להרגלו ולמצבו, וממילא גם בשבת אינו יכול להתחזק ולשמוח^{יז}.

של ואש תהיה - כשכל כולו בוער בשלהבת אש קודש הרי זה בחי' לילה בו, כי עיקר העבודה להתחזק במצב של חשיכה והסתר^י, וענין זה יעמוד לעיני כל בית ישראל, בכל מסעיהם - בכל 'מסעות' ותהפוכות חייהם, להתחזק ביותר בעת שענן ה' על המשכן^{טו}.

איתא בגמ' (ב"ב קמה: קמו.) על מה שנאמר (משלי טו טו) 'כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד', והאיכא שבתות וימים טובים, ותירצו שינוי וסת תחילת חולי מעיים הוא [כלומר, כל ימי עני רעים כי אין לו מה לאכול, וע"ז הקשו שבשבתות ויו"ט יש גם לעניים לאכול שכן נותנים להם מן התמחוי (רשב"ם שם), ותירצו

יד. ידוע שבסוף ימיו נענה הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע ואמר כי בימים מקדם היה נראה לו שהימים שהיה אור במושבו, ועבודתו הייתה מתוך הארה והרחבת הדעת הם הם הימים הנעלים והחשובים, והימים שחושך היה בעדו הם כפשוטם ימים אפלים שאין בהם ממש. אולם, כעת הוא רואה כי אדרבה, ימים הללו שעבד בהם את ה' מתוך חשכות והסתרה הם המאירים באמת...

וכן איתא ב'תורת אבות' (דרכים בעבודת הבורא אות מח), בשם הרה"ק מקאברין זי"ע בזה"ל, סיפר, פעם אחת הייתי חולה גדול, האבין זיך מיר גישטעלט די טעג, וראיתי כי הימים שנראו בעיני כמאירים היו נמוכים מאד מאד, ואלו שנראו בעיני כנמוכים היו מאירים מאד. עכ"ל.

טו. עוד פירשו לאידך גיסא, כי ענן ה' על המשכן יומם, שאם האדם שרוי בבהירות ובמצב של יומם כשהכל הולך כשורה, לא תזוח דעתו, כי ברגע אחד יכול להתהפך הגלגל להיות ענן וחושך. לאידך, מי שנמצא ב'לילה' - שאינו רואה שום סימן ברכה מרוב חשכות, אל יפול רוחו בקרבו, כי ברגע אחד יאר ה' פניו אליו.

טז. כן ידוע שמרומז שם הוי"ה כסדרו במגילה בלשון הכתוב (אסתר ה ד) 'יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי', והטעם שנרמז דייקא בפסוק זה שם הוי"ה כסידרו המורה על רחמים פשוטים ונגלים. כי זה הפסוק מדבר באותו הזמן שאסתר הזמינה את המן אל המשתה אשר היא עושה, ו'הזמנה' זאת גרמה לבהלה ומהומה בקרב מחנה בני ישראל - מה ראתה אסתר לעשות כן, והרי המן הוא צורר היהודים אשר גזר להשמיד להרוג ולאבד ומדוע היא מקרבת אותו... ומי יודע... אולם, לבסוף הוברר, שאדרבה, כל מעשה ישועתם של ישראל התגלגלה דרך המשתה. וללמדנו שאם נראה לאדם כי יש לו מפריעים ומשטינים אזי עליו להאמין כי בזה גנוז שם הוי"ה - שם הרחמים כסדרו, שהקב"ה עושה עלילות לבני אדם שמצמיח לו את הישועה על ידי המפריעים עצמן כאחשוורוש והמן.

יז. והנה נאמר לגבי בריאת האדם 'נעשה אדם' (בראשית א כו), ופירש רש"י, אע"פ שלא סייעוהו ביצירתו (וא"כ מדוע נאמר 'נעשה' בלשון רבים), לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן (שהקב"ה נמלך עם המלאכים אם לברוא את האדם), ולכאורה צריך ביאור מדוע נרמז עניין זה דווקא בבריאת האדם, והלא כבר קדמו לו יצירת תבל ומלואה עם כל החיות והבהמות, ואילו האדם לא נברא אלא לבסוף, וכבר היה יכול לנקוט לשון 'נעשה' בבריאה מוקדמת יותר. וביארו בזה על פי דבריו הנודעים של מרן הבעש"ט הק' זי"ע, ש'עשרה מאמרות' בהם נברא העולם לא היו רק לשעתם, אלא הדברים חיים וקיימים ונאמנים לעד ולעולמי עולמים, וכגון, הרקיע עומד עתה על מכונו משום שמאמר 'יהי רקיע' מחייה אותו עכשיו ונותן לו כח להמשיך להתקיים, וכן בכל חלקי הבריאה, תבל ויושבי בה. גם כל אדם יש בו רוח חיים כי מאמר 'נעשה אדם' ממשיך לפעול את פעולתו לעשיית האדם. ועל פי זה יבואר הטעם שדווקא ביצירת האדם למדה תורה דרך ארץ שיהא גדול נמלך עם הקטן, כי רבים בוכים על זמני ה'קטנות' וההסתר, ואינם יודעים כי כל תכלית יצירת האדם היא דווקא לזמנים אלו, ועיקר הנחת רוח של הקב"ה שאמר ונעשה רצונו הוא מההתחזקות בזמני הקושי, ובא הכתוב ללמד לאדם הנמצא בזמן 'קטנות' ונסיון, כי 'הגדול נמלך עם הקטן', הזמנים 'הגדולים' הם טפלים לגבי הזמנים 'הקטנים', ולא עוד אלא כי ברגעים אלו ממש אומר הקב"ה נעשה אדם והגדול נמלך עם הקטן, ללמד על חשיבות הקטן.

באר הפרשה - פקודי

אל המעלה העליונה מאוד, ולא יגיע אל המדרגה הזאת רק יתום ומי שנמצא בשפל המצב, כדכתיב (ישעי' נז טו) אני מרום וקדוש אשכון את דכא ושפל רוח. והש"ת מגביה שפלים, ומפני כך הגביה את אסתר שהיתה יתומה מבלי אב ואם למעלה ממדרגת המן, ולפיכך כאשר אמרו (בנ"י) יתומים היינו ואין אב, אמר להם הקב"ה, אדרבה, אין הקב"ה עוזב השפלים המדוכאים, ולכך חייכם - הגואל אשר אעמיד לכם במדי יהיה יתום, מפני שהש"ת מגביה אותו מעלה מעלה, להיות גובר על המן.

ולבן אמרו בגמ' (שבת פח.) אמר רבא הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב 'קיימו וקבלו היהודים' קיימו מה שקיבלו כבר, ודקדקו חז"ל בלשונם ולא אמרו בימי מרדכי (אף שהגם נעשה על ידו) אלא בימי אחשורוש, להורות על חשיבות ההתחזקות בזמן הצרה והקושי, ודווקא בימי אחשורוש זכו לקבל את התורה מאהבה"ה.

איתא בגמרא (מגילה ז.) 'שלחה להם אסתר לחכמים, כתבוני לדורות'. ולכאורה צריך ביאור, וכי חיפשה אותה צדקת להוסיף לעצמה כבוד ויקר - שישאר ממנה שם ושארית לדורות, ובדרך אפשר יש לומר, כי אסתר היתה בשפל המצב בהיותה יתומה מאב ומאם, ובדרך הטבע היה נראה שתמיד תישאר בשפלות, ולבסוף הצליח ה' דרכה, שנעשית מלכת מדי ופרס, והצילה את כלל ישראל ממות לחיים, וזאת רצתה להודיע לבני ישראל לדורותיהם לבל יתיאשו לעולם, ויתחזקו בכל מצב שהוא, כי אדרבה ע"י הקושי יתעלה ויגיע לראש ההר.

והן הן דברי המדרש (אסתר ו ז.), 'אמר להם הקב"ה לישראל אתם בכיתם ואמרתם 'יתומים היינו ואין אב' (איכה ה ג), חייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד לכם במדי לא יהיה לו אב ואם, הדא הוא דכתיב (אסתר ב ז) כי אין לה אב ואם'. וביאר המהר"ל (אור חדש) וז"ל (בשנינו). ולבטל כוחו של עמלק צריך להתעלות

ורמז יש בדבר כי ההבדל בין 'נעשה אדם' ל'אעשה' הוא מ"ט כמניין 'לב טוב', שמי ש'טוב לב' הרי אצלו בחי 'משתה תמיד' כי מבין מהו עומק המשמעות ב'נעשה אדם', לעומתו מי שהוא עני בדעת אזי אינו יודע מאי טעמא כתיב 'נעשה' ולא 'אעשה'...

מעשה ב'מלמד' בן דורנו, שיצא ביום מן הימים ב'ערבי פסחים' מתוך כיתתו באמצע השיעור, התקשר לבני ביתו ושאלם האם כבר השליכו את ה'בגדים' הישנים מהבית אל האשפה ברחובה של עיר, ומשנענה שאכן השליכו לאשפה, שאל שוב, האם יש אפשרות להחזירם מאשפתות, ויאמרו לו בני הבית כי כבר הלכו להם אוספי האשפה ואי אפשר לחזר אחר הבגדים, כשמוע המלמד כי כן שב אל תלמידיו והמשיך באמירת השיעור כאילו לא היה. לאחר השיעור פגע בו המנהל ושאלו מדוע יצא בעיצומו של שיעור לדבר עם בני ביתו דברים של מה בכך - לברר אודות ה'בגדים' אם השליכום לאשפה אם לאו. ויען המלמד ויאמר, הנה עומד אני לקראת נישואי אחד מצאצאי ומכיוון שלרש אין כל - על כן לויתי סכום אדיר מגמ"ח לצרכי החתונה, והנחתיו למשמרת באחד מכיסי בגדי הישנים - במקום שאין היד שולטת בו, היום באמצע השיעור נזכרתי שאמרו לי ב"ב שהיום ייזרקו כל ה'שמאטעס' לאשפה, לכן יצאתי מיד לבקשם שיוציאו את המעות מכיסי הבגד...

נתפעם המנהל ושאל את המלמד, ואיככה היה כך שלוות הנפש וכח הסבל לסבול את הבשורה הקשה על איבוד הדמים, ולחזור מיד לפני התלמידים להמשיך ה'שיעור' כאילו לא אירע דבר, ענה המלמד, הנה אנכי מתלמידיו של המשגיח הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצוק"ל והוא השריש בנו, 'עיקר ירידת האדם לעולם הזה הוא למען יעמוד בנסיון ברגעים הקשים הללו' - בכדי שיתחזק אז באמונה שהכל הוא בהשגחתו העליונה של הקב"ה, ואם לא עבור רגעים הללו לשם מה ירדנו לעולם הזה.

יח. ביום כ"ב שבט תרי"ט נסתלק לעולם שכולו טוב הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק זי"ע, ביומי הפורים כשעדיין לא נגמרו 'שלושים' (מיום הפטירה) נענה ואמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, הנה בקבלת התורה שהייתה בחג השבועות לא ארכו הימים ו'נשתברו הלוחות', והסבר הדבר הוא כי היה מעיקרא מתוך אורה והארה גדולה מן השמים, ואין זה בהכרח שישאר בר קיימא. אבל בקבלת התורה שהייתה בימי הפורים - הדר קבלוה מאהבה, מאהבת הנס, זה היה מתוך 'הסתר' שהוכרחו לשבר ולגלות את הקב"ה מתחת ההסתר, שבירה זו היא הגורמת לקבלת התורה להיות 'בר קיימא', וכוונתו הייתה לחזק לבות נשברים בהסתלקות רבם, כי אדרבה ההתחזקות מתוך השבר והיגון, היא היא תעמיד אותם להיות מקבלי תורה בת קיימא.

זי"ע (חשבה לטובה בפרשתן ד"ה טעם) שהנה נודע שאחד מרמזי 'מחצית השקל' הוא ללמד על חובת האדם לשבר ו'לחצות' לבו בקרבו, להבין ולהשכיל שאינו 'שקל שלם', אמנם אל יעמוד תמיד בשברון לב זה ויתאונן על מצבו, אלא יעשה 'הפסקה' מאותו שברון לב ויתחזק, כי מאי דהוי הוי, ומכאן יתחדש בעבודתו ית"ש².

בי זה כל האדם - להתחיל בעבודה וה' יגמור בעדו וכמו שרמו הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה אי נמי י"ל) בפרשתן (לח כח), 'וצפה ראשיהם וחשק אותם', 'וצפה' - הקב"ה מצפה ומיחל מהאדם רק את הראשית

חזק חזק ונתחזק - יתחזק מכאן ואילך מבלי לחשוב על העבר והזמן גרמא להתחזק, שבת 'חזק' (שאומרים בשבת לאחר קריאת התורה בסיום ה'חומש') - 'חזק חזק ונתחזק' (לבוש תרס"ט). וכמו שאמר הרה"ק רבי זאב מו"אבריו זי"ע בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע שאם האדם מתחזק פעם אחר פעם ואינו מתייאש, יזכה שנתחזק - שהקב"ה מסייע בידו ויתחזקנו מן השמים (צדור החיים מערכה י עב) י"ט.

בן נקראת שבת זו בשם 'שבת הפסקה' (כי מפסיקים בה מסדר ד' פרשיות), וביאר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר

יט. הנה אומרים בתפילה 'ה' מְלַךְ, ה' מְלַךְ ה' ימלוך לעולם ועד', ולכאורה אין זה כפי הסדר, שהרי מתחילה יש לומר ה' מְלַךְ על העבר, ואח"כ ה' מְלַךְ על ההווה, ורק לאחמ"כ ה' ימלוך בעתיד, יש שביארו בזה, כי עיקר נסיון האדם להאמין ב'מלכות' ה' יתב"ש נסוב על ההווה, כי רבים יש אשר יאמרו לך, אכן, מה שהיה, הכל באשערט (קצוב ומדוד) מן השמים, וכן גבי העתיד לא ידאגו באמונתם שבוודאי השי"ת יעזור (גם זה חשוב עד מאד), אבל ביותר צריך לזרז - לזכור בהווה - אכן, מה שאירע לי בזה הרגע, מה שפלוני מזיק לי כעת, ואלמוני מכעיס אותי (רוקד לי על העצבים - טאנצט מיר אויף ד'נערועען) כל זה בדבר ה' נעשה, ומכיוון שעיקר הנסיון והעבודה היא על עכשיו, על כן צריך להקדים תחילה שה' מְלַךְ על הזמן העכשווי.

ויבואר עפ"י מעשה 'שלא' היה, במי שרצה להתגייס לצבא מדינת רוסיה, ומדרכם היה לבדוק תחילה את נאמנות החיילים למלך ולמדינה, על כן פתחו בשאלה ראשונה - האם הוא מוכן ומזומן להעניק ולוותר על ביתו עבור המלכות, ויען זה האיש, הן, הנני מוכן לכך בלבב שלם... חזרו ושאלוהו האם ימסור גם את כל שדותיו למלכות אם הצאר ידרוש זאת ממנו, ויען, הן, משם הוסיפו לשאלו האם גם את עדרי הבקר שלו יתן למלכות, אף על זה השיב בהן, עד ששאלוהו, האם גם את ה'תרנגול' שלך תתן למלך, כאן כבר ענה האיש, לא ולא... לשמע דברים אלו שלחוהו מיד הביתה, כי אין זה האיש ראוי לבוא אל המלך לשרתו ולעמוד בשורות צבאו... על אשר איננו מוכן לתת כל אשר לו למלכות יר"ה. ובבואו לביתו שאלוהו בני המשפחה, הגידה נא, הייתכן, כדבר הזה, את כל היקר לך הסכמת לתת למלך, ורק את תרנגול הזול מכל הנ"ל לא הסכמת 'להיפרד' ממנו. ביאר להם האיש, הנה, בית אין לי, אף שדה מעולם לא הייתה לי וכמו כן עדרי בקר מעולם לא נמנו על 'רכושי', ע"כ אל תתמהו, כי מה שמעולם לא היה ברשותי אין לי קושי ולא מעצור להעניקו ברוב שמחה למלך, אבל, אותו תרנגול הנמנה בין רכושי הדל, זאת בשום פנים ואופן לא אמסור למלכות דבר שהוא שלי...

כיוצא בדבר, 'העבר' כבר היה וחלף, גם ה'עתיד' עדיין לא בא לעולם, וממילא בקל יאמר עליהם - 'ה' מְלַךְ ה' ימלוך לעולם ועד', אך ההווה הוא בידו וברשותו, ועל כך יש לו בחירה האם לנהוג בטוב אם לאו, ועל זה נטושה עיקר המלחמה, ומפני כך צריך לומר תחילה 'ה' מְלַךְ', למסור את ההווה אל הקב"ה.

כ. כה אמר הרה"ק ממאכנובקא זי"ע בשם אביו לרמז בלשון (שאומרים בהגדה של פסח) 'מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו', המתעסק בעבר ו'מתחילה' אין זה אלא ע"ז, אולם האומר 'מעכשיו' זהו הכניסה וההתקרבות לעבודתו ית'.

דיבור נפלא שמעתי מהגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א הקב"ה נותן לנו מתנה גדולה, ששמה 'העתיד', אך היצר שצרה עינו (ער פארגינט נישט) במתנה זו שקבלו בני ישראל, מסיח ומבלבל דעתם עם מחשבות ה'עבר', למען יפסידו מתנת שמים (יש שאמרו כזאת בשינוי, הקב"ה נתן מתנה את 'העתיד' לתקן על ידו את 'העבר', אך היצר מבלבל ומושך את העתיד אחרי העבר).

הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל היה מספר על אחד שהיה מתופף בתוף, ובתוף כדי עבודתו סטר לו מאן דהו על לחיו, נענה המתופף ואמר 'וכי אפסיק מעבודתי, לא כי, אלא א פאטש געכאפט און פריילאך געקלאפט' (פי' אכן קבלתי סטירה, אך עדיין אכה בתוף בשמחה)... וזהו מעיקרי העבודה שאף אם סופגים מכה אזי ממשיכים בעבודה.

ראש' שהוא ציווי לעשות, וכן הפסוק של 'משה' אומר והיו ימיו מאה ועשרים שנה, על דרך זה הפסוק המורה על אסתר ואנוכי אסתר אסתיר, כי זוהי דרך הישר - להשים עיניו כלפי העתיד מתוך התחדשות והתחזקות בהש"ת. לעומתם המן נרמז במה שנאמר 'המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת', דהיינו במקרא שנאמר בו על העבר, שהאדם מתבוסס בעצמו מדוע חטא ושקוע בתוך הרע מבלתי החליץ ממנו הרי זו מחשבת המן אשר חשב על היהודיים לאבדם.

בה ביאר ב'בנין דוד' (ח"ב ליקושי ש"ס כו:), איתא בגמרא (שבת סג:) 'שמח בחור בילדותך ויטיבך ליבך בימי בחורותיך... ודע כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט (קהלת יא ט) - 'עד כאן דברי יצר הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב'. ומבאר, עד כאן - החושב על מה שהיה עד היום, זהו דברי יצר הרע, אבל היצר טוב אומר תחשוב רק מכאן ואילך - אל תבט לאחוריק, אלא המשיך בדרךך במסילה העולה בית קל, וסוף דבר

וכשיתחיל יגמור ה' בעדו, לתת לו חשק והתלהבות דקדושה, וזהו 'וחישק אותם', כי מכאן ואילך יערב לכם כ"א.

איתא בגמ' (חולין קל"ט:), מרדכי מן התורה מנין דכתיב (לעיל ל כג) 'מר דרור' ומתרגמינן 'מירא דכיא'. עוד איתא שם, משה מן התורה מנין 'בשגם הוא בשר' (בראשית ו ג) [ופירש רש"י בשגם בגימטריא כמו משה, וכתיב שם 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה' וכך היו ימי חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו], המן מן התורה מנין 'המן העץ' (שם ג יא), אסתר מן התורה מנין 'ואנכי הסתר אסתיר' (דברים לא יח). עכ"ד הגמ'.

יש שהוכיחו מכאן, כי דרכם של בני ישראל הכשרים - שלא להביט בכל עת על עברם שאינו טוב (זולתי בזמני 'חשבון הנפש' בקצבת זמן ידועה ולא יותר) שכל המקראות המזכרים על הצדיקים, משה מרדכי ואסתר, הרי הם מדברים מענין העתיד לתקיים, וכגון, 'קח לך בשמים

כ"א. והעיקר הוא הרצון, כי עם רצון אמת וחזק ישיג ויקנה מעלות רמות, מעשה שהיה בימי ה'מלחמה', כשהיה הגה"צ אבדק"ק ליעזש זצ"ל ב'מחנות' כשהוא ילד קטן וצעיר כבן תשע שנים, מרוב עבודה וייסורים נוראים נחלש גופו עד למאד עד שכמעט ומת מחולשה, ואף כוח לאכול כבר לא היה די בגופו והיה אביו מוכרח בכל יום להכריחו ממש להכניס דבר מאכל ומשקה בפיו טיפין טיפין בכדי שתתקיים נפשו בקרבו. כך שרד הילד את כל מוראות המלחמה משך כל שנותיה, אך בסוף המלחמה לקחו אותם הרשעים ימ"ש ופקדו עליהם לרוץ שעות ארוכות וכל מי שנחלש ועצר היו יורים בו, והיה מת על אתר הי"ד. כראות האב כי כן, חשש ביותר לחיי בנו שלבטח לא יצליח אף ללכת כמה פסיעות מועטות מרוב חולשת גופו, לכך הזמין האב אליו שני אנשים שהיו גיבורים יתר על אחיהם, נתן להם סיגרי' - שהיה נחשב באותם הימים כ'אוצר', וכתמורה לכך ישאו את זה הבן על כתפיהם משך כל שעות הריצה, האנשים סברו וקבלו ואכן החלו במרוצה, אך לא עבר זמן רב עד שהרגישו גם הם באפיסת הכוחות, ותוך כדי המרוצה פנו אל האב לאמר, הנה נשיב לך את הסיגרי' ואף את הילד, כי כבר אין בנו די כוח לנשאו על כתפנו. באותה שעה הבין הילד את אשר עומד לקרות וכי לא נותרו לו אלא רגעים ספורים לחייו, ולפתע נתגלו אצלו כוחות עלומים והחל לרוץ בכוחות אדירים, כך הצליח ורץ מרחק של ז' קילומטר משל היה גיבור חיל, אותו ילד אכן ניצל מהמלחמה האיומה ואף זכה להקים שנות דור, ובינות לצאצאי צאצאיו מנויים כמה יושבי על מדין ומחברי ספרים, וכל זאת בזכות אותם כוחות עלומים שבאו לו בעת צרה וצוקה.

וכבר אמר צדיק אחד, כי מצינו הרבה בחורים הממתינים למציאת זיווגם ההגון, וגם 'חתנים' המכתתים רגליהם להשיג פרוטה לפרוטה לצורך נישואיהם, ופלא יש בדבר, כי ישנם בחורים שעדיין יושבים וממתינים (הש"ת ירחם עליהם בקרוב בב"א) ולאידך לא מצינו 'חתנים' מבוגרים שאינם עורכים את ה'נישואין' מאחר שאין הפרוטה מצויה בכיסם... ומדוע, כי כך היא המציאות, ענין דובר שהאדם מבין שהוא חייב ומוכרח בלא כל תירוצים כבר תמצא ידו כדי סיפוקו, על כן אף של"ע לדאבון לב רבים מאחינו בני ישראל אין בידם לפרוטה אפילו שוה פרוטה, מ"מ הם יודעים שאי אפשר לעכב את שמחת הנישואין... וכבר מוצאים דרך לקיימה, כך בכל דבר וענין, אם יחליט האדם שהוא רוצה לקנות מידה פלונית, מסכתא פלונית וכו'... כאותו חתן שחייב להינשא, ישיג וישיג ככל אשר תאוהו נפשו, כי אין דבר העומד בפני הרצון.

את עצמי 'כאלף פעמים' ולא הועלתי מאומה, תמיד שבת ליפול... מה עוד יש בידי לעשות, לזה גילו לנו חז"ל מעשי השי"ת שאף הוא 'כביכול' בנה עולמות שנחרבו לאחר מכן, ואעפ"כ שב לבנות עוד עולם ועוד עולם... עד שלבסוף ברא את עולמו הקיים עד היום, אף אדם הקרוין מחומר' מה לו שיתייאש - הרי אבתי לא ניסה להתחזק בתקע"ד פעמים, ילמד מבוראו כביכול שלא הפסיק מלבנות עולמו מחדש בתקע"ד פעמים...²¹.

ביסוד הדברים נוכל לתת טעם במה שנאמר בפרשתן (מ ז) 'ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח', וכבר הקשו שמאחר שהבא לאהל מועד טעון רחיצת ידיים והגליים א"כ לכאורה מקומו של כיור לפני אהל מועד, אלא כי כלל גדול בעת הרחיצה מן העוונות

תגיע למעלות רמות מאד²². ואין 'ועתה' אלא לשון תשובה (עיי' 'שמח ישראל' יתרו ד"ה ועתה אם), שאמירת 'מעתה' היא היא מבוא ופתח התשובה, כי עוד חזון למועד ל'תקן' את העבר, אך כעת יתחזק לידע ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה (דברים י יב)²³.

איתא בגמרא (שבת פח: חגיגה יג:) על הפסוק (תהלים קה ה) 'דבר ציווה לאלף דור', שהתורה נבראה אלף דורות קודם מתן תורה, (והיינו בתקע"ד דורות קודם בריאת העולם), ומפורש אמרו (בר"ר ג ז) מלמד שהיה [הקב"ה] בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו. מכאן למד הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מאמר נורא, דרבים המתאוננים לומר מתוך ייאושם, הנה כבר ניסיתי ולקחתי

כב. ביאור זה ביאר ה'בנין דוד' לצד מעשה זה, הרה"ק רבי משה יוסף זי"ע בנו של הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע נסע פעם לשבת קודש (שקודם הימים הנוראים) אל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' זי"ע בשינאווא, במוצאי מנוחה והוצרך ר' משה יוסף לחזור לביתו החל להסתובב בחצר ביתו של הרבי מתוך שברון הלב, במחשבותיו עם איזה קנין (רוחני) הנני חוזר לביתי ולעבודתי, אחר זמן נפתחה הדלת, והרבי קרא לו, והחל לספר, בצעירותי נסעתי פעם לשבות שבת אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע, אחרי ככלות השבת סובבתי אנה ואנה טרוד במחשבות השוברות לב ונפש - באיזה קניין שב אני לביתי... והנה בא לקראתי ה'שר שלום', ואמר לי 'דע לך יונגערמאן (אברך) - היצר הרע מתייגע ועמל קשות להכניס קרירות ללבם של עובדי ה', ואם תשאלני האיך, אומר לך, שהוא על ידי מחשבות פסולות - לחשוב על העבר'.

וכבר אמרו דלכן אין 'ויהי' אלא לשון צער ואילו 'והיה' הוא לשון שמחה, כי 'ויהי' המחשבות על מה שהיה ועל העבר זהו צער גדול, אבל לחשוב רק אודות העתיד 'והיה' - זהו שמחה גדולה...

כג. פעם שאל הרה"ק בעל ה'יסוד העבודה' זי"ע את אחד מחסידיו שבא לשבות בצלו (בעת עריכת השולחן בליל שב"ק) אמור נא, היאך באת הנה ממקום מושבך, ענהו היהודי נסעתי על גבי חמורי... המשיך הרה"ק ושאלו ומה היית עושה אם היית נופל מחמורך על אם הדרך. ענה החסיד הייתי מתרומם ומטפס שוב על גבו וממשיך בדרכי, אך הרבי המשיך בשלו ושאלו שוב על מעשיו באם היה נופל עוד פעם מחמורו בדרך, ושוב ענה שהיה מתנער מעפרו ושב לרכוב על החמור. לאחר כמה פעמים הרבי שאלו שוב ושוב, נענה היהודי ואמר: 'וכי מה אעשה, וכי אשאר על הקרקע ואבכה, הרי ברור ומוסכם שעלי לקום, להתנער מעפרי ולעלות שוב על גבי חמורי...' פנה ה'יסוד העבודה' אל חסידיו שהיו נוכחים בעריכת השולחן ואמר להם: 'השומעים אתם את דברי יהודי זה, וכי תכלית יש לו לאדם לאחר נפילה, להישאר בירידתו ולבכות מצבו וגורלו, הרי אין לו לאדם כי אם לקום ולהמשיך במלחמתו, להישאר איש מלחמה...'

כד. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, המשיל את הענין לחייל שנשלח ללחום עם האויב בשדה הקרב וחרבו שלופה בידו, והנה הגיע אליו אחד מחיילי האויב וירה בו באצבעו ודם רב החל לזוב ממנו, אותו חייל נבהל והשליך תיכף את כלי הזיין מידי, צעקו לו חבריו, שוטה שכמותך, היאך מכניס הנך את עצמך בסכנת מוות, והרי עתה אפשר לאויב להרגך או להכות בך מכה רבה ועצומה, ואילו אם תמשיך לישא חרבך בידך אולי תוכל להשיב לו מנה אחת אפים ותפילה לגמרי. כמו כן הוא במלחמת היצר אם בשעה שנפל מעט כבר הנו מתייאש ומשליך את כל אשר לו, בזה גופא הצליח היצר עליו - שהרי זוהי כל מטרתו - 'לייאש' את הנלחם בו, אלא על האדם להתרומם ולהתחזק בכל כוחו, וכך יזכה שיבוא יום ויכה את היצר הרע לגמרי (ח"ח על נ"ך קהלת י ד, הובא בהגהות על ח"ח על התורה

לברכם על כך (עיי' ספר חסידים תתר"ב). ומכאן הוכיחו צדיקים שאין שפע בא לעולם בלא תפילה, ולכן, הגם שעשו את המשכן בכל פרטיו ודקדוקיו לא תשרה השכינה במעשה ידיהם אם לא יתפללו ויבקשו על כך תחילה. ואף אם רצון השי"ת להשפיע מטובו לבריותיו עדיין צריך לאיתערותא דלתתא על ידי שיעמדו בתפילה¹².

וזכרמצינו אצל אברהם אבינו שאף לאחר שכבר הובטח מפי הקב"ה בבכודו ובעצמו 'אבל שרה אשתך יולדת לך בן' (בראשית י"ט), וגם בא מלאך להודיעו את הזמן המיועד להולדת בנו, וכדכתיב (שם י"ז) 'כעת חיה והנה בן לשרה אשתך', ואף על פי כן לא זכה ללידתו של יצחק רק ב'כח התפילה', כשעמד בתפילה על אבימלך, וכדאיתא ע"ז בגמ' (ב"ק צב.). 'כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה'.

ובן כתב ה'אור החיים' הק' בפסוק (בראשית ל כב) 'ויזכור אלוקים את רחל וישמע אליה אלוקים ויפתח את רחמה', 'מגיד הכתוב כי הגם שעלה זכרונה לפניו, עוד הוצרכה לתפילה, כאומרו וישמע אליה... והיינו שאף לאחר שגזר עליה השי"ת שתלד, עוד היה עליה להתפלל שיבוא שפע זה אליה.

הוא להיזהר מאד שלא להישאר במקומו בראשון, כי מילתא דשכיחא היא שהנכשל בחטאים עוונות ופשעים טרוד להתבונן שוב ושוב על העבר, ויסתגר בחדרו ביחידות עד שיפול לידי עצבות ויאוש, לפיכך אמרה תורה, ראשית דבר, יעזוב את מקומו ויבנס (לא יעמוד לפני המזבח, אלא ירוץ פנימה בין האולם ולמזבח), כיו"ב, בעבודת האדם, יסיח דעתו מן העבר ולא יחשוב במה שנכשל כבר, כי הרחורים ומחשבות אלו לא יביאו אותו לטהרה, אדרבה ע"ז ישקע ח"ו עמוק יותר בתוך הבוץ והטיט רח"ל, אלא, תחילה ירוץ כמו איל אל השי"ת ולהתעסק בעשה טוב, ובהיותו שם יתרחץ בתשובה מן העבר¹³.

יהי רצון - הכל צריכין לתפילה והכל נענין בתפילה

בפרשתן (ל"ט מג), 'וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' בן עשו ויברך אותם משה', וברש"י 'אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, והם אומרים ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו¹⁴ (ספרי קמג), וקשה, מדוע היה זקוק לתפילה זו, והלא כל עשיית המשכן עבור זה היה, וכבר הובטחו מפי הגבורה (לעיל כה ה) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', נמצא שכל עיקר ומטרת בנין המשכן וכליו היה כדי שתשרה שכינה במעשה ידינו, ומדוע הוצרך משה רבינו

כה. מענין לענין, כתיב בפרשתן (מ לג) 'ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח', הנה ידוע מאמרו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם, ערך צדיקים) בתחילת הנהגתו כשנתיישב על כסא אבותיו, נענה ואמר, לשטן וגונדא דיליה לא איכפת שיקום רבי חדש, ומסביבו יהיה 'חצר' גדול עם 'מצב', וכולם יהיו עסוקים בזה, ובלבד שיוכל להעלים ולגנוב מכל אלו האנשים את הנקודה הפנימית (שהכל נעשה עם מטרה לעבודת ה' וכו'). עפ"י ביאר הגה"צ מהר"ד אלתר שליט"א, שכאן בפרשתן כשהקימו את ה'חצר' וכל המשכן וכו' עם כל ההכנות והבנייה, מדגיש הכתוב, שהכל נעשה 'סביב למשכן ולמזבח' - שלא חסר מהם הנקודה הפנימית.

כו. כתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך ויהי נועם) 'ויהי נועם צריך לאומרו קודם כל מעשה טוב בין בדיבור בין ממעשה', ומבאר טעמא דמילתא, כי בכל דבור ובכל מעשה גנוז רזין עילאין ורזי דרזין, ואין אנו יודעים אלא פשטן של דברים, ואם כי עצם עשיית המצוה פועלת למעלה, אך הרבה יותר פועלת היא אם מכוונים את הכוונות הקדושות שיש בה, 'זוה כוונת תפילתנו באומרנו ויהי נועם שיכונן ה' מעשי ידינו בשמים ממעל כאילו כווננו בכל הכוונות הראויות לכיין ותפילה עושה פירות. וגם בפסוק זה יש רזין עילאין בכל אות ואות ובכל תיבה ותיבה, והיה ראוי לנו שנאמר ויהי נועם על הויה נועם'.

כז. משל למה הדבר דומה לאדם שקיבל הודעה מבית הדואר שנשלח עבורו סכום גדול של מעות, שלעולם לא יהיו המעות בידו עד שיגש לשם ליטול את המעות...

וכבר אמרו להמשיל את הדבר לנהוג ב'עולם הזה', שאף העשיר הגדול ביותר אשר לו ריבי רבבות דאלער (דולר) בבנק, אינו יכול להוציא משם אף לא פרוטה אחת כי אם על ידי טשעק (צ"ק) וכדו', כך נמי בשמים ממעל יש כביכול בנק של כל מיני ברכה ושפע, אך להוציא משם שפע ברכה על האי עלמא - אי אפשר כי אם על ידי טשעק והוא 'התפילה'.

הגבורות - כמו רוח קדים שהיא עזה שברוחות... בהבל פיהם של בני ישראל הן בתורה הן בתפלה יתגברו על הגבורות. ויתבטלו הדינים במאמר פיהם בעלמא. אפילו בלא יחודים וכוונות גדולות - דין הוא אדר, שבאדר יש כח גדול לישראל, שאפילו בהבל פיהם בלבד ימתקו כל הדינים והגבורות והרוחות רעות שלא ישלטו כלל וכלל בעולם.

ועיקר כוחה של תפילה כאשר ניגש אליה מתוך הכרה שלולא ה' עזרתה לנו... ואין בידו לעשות מאומה אם לא ייעתר לו ה' לתפילתו. וכה אמר הרה"ק מצ'עצ'ינוב זי"ע, שהנה באותה שעה בה הלביש המן את מרדכי בלבוש מלכות והרכיב אותו על הסוס וקרא לפניו ככה יעשה לאיש, אזי עדיין לא נשבר כח הקליפה כלל, וכמפורש במגילה שלאחר שהרגו את המן באה אסתר אל המלך ותיפול על רגליו להעביר רעת המן האנגי, ורק לאחר זמן רב היה 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם', וא"כ יש להקשות כיצד נתנה הסט"א להשפיל את המן ולתת יקר וגדולה למרדכי. ומבאר, שאדרבה הסט"א עצמה היא שהביאה למצב זה ש'יבנע' המן לפני מרדכי, כי עיקר מטרתם היתה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ח"ו, אלא שידעו היטב שישראל יש בידם את הכח לבטל כל הגזירות - על ידי שיעמדו בתפילה בלב נשבר ויזעקו אל ה' בצר להם, על כן סבבו שמרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, ומעתה יסברו היהודים שכבר אין הגזירה בתוקפה כל כך [וגם 'אח' להם בבית המלך, ומרדכי כבר יצליח לבטל את הגזירה] וממילא שוב לא יעמדו בתפילה כמו בתחילה, ועי"ז יוכלו שונאי ישראל לבצע זממם מבלי מפריע... ואכן מרדכי הבין את עומק כוננתם, על כן שב אל שקו ותעניתו (מגילה זו). כי ידע שרק כח התפילה הוא שיעמוד להם^{כט}.

ב' הוכחות ליסוד זה הוכיח הרה"ק רבי צדוק (צדקת הצדיק אות טו) א. מאליהו הנביא, שהשי"ת הבטיחו (מלכים א' יח א) 'ויהי ימים רבים ודבר ה' אל אליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה', ואעפ"כ הוצרך להתפלל על כך כמו שנא' (בפסוק מב) ואליהו עלה אל ראש הכרמל וינהר ארצה וישם פניו בין ברכיו, וברש"י, להתפלל על הגשמים. ב. ממעשים בכל יום שאף שבראש השנה כבר נגזר על כל אחד ואחד השפע לכל השנה, עדיין אנו שופכין לפניו שיח בכל יום שיגיע השפע אלינו.

ומעתה הרווחנו תשובה לרבים המקשים הרי 'כל ארחות ה' חסד', ואיתא ב'שפת אמת' (אחרי תרנ"ד ד"ה במדרש) 'והכל הוא כפי הטוב ונצרך לו על צד היותר טוב מכל הטובות שבעולם', אם כן מה מקום לתפילה, והלא כל הנהגת ה' כבר עתה היא לטובה. אכן, עפ"י האמור יבואר, שפעמים וכבר הוכנו עבורו טובה ללא גבול אלא שצריך להתפלל על כך, ובכח התפילה להחיש ישועה ולקרב את הטוב המיועד עבורו.

ובעין מה שפירש הרה"ק מרוזין זי"ע מה שנאמר (לעיל לג יט) 'והנתי את אשר אחון', שעל ידי התפילה חנותי עתה את אשר אמרתי לחון לאחר זמן. והיינו שב'דרך כלל' כל הנהגת ה' היא להביא את האדם לאיזה 'טובה' - אך על ידי התפילה בוא יבוא האדם מיד אל הטובה והברכה, מבלי שיצטרך לעבור את כל המהלך וכברת הדרך עד הגיעו אל הטובה^{כ"ח}.

גדול כוחם של ישראל בתפילה בכל ימות השנה, וביותר ב'חודש אדר' הדברים אמורים, כי איתא ב'מאור ושמש' (שקלים, בבאור דברי הגמרא סנהדרין יח: וחד אמר אם קידום תקנף להרא יהיה), וז"ל (בשינוי) אף אם יתגברו

כח. וכך פירשו את דברי הגמ' (ברכות ו:) שהתפילה היא 'דברים העומדים ברומו של עולם', דפעמים רוצה אדם לעבור מהכא להתם והדרך מלאה מכשולים ומהמורות, מה יעשה, יעלה על גבי 'מטוס' (עראפלא"ו), יתעלה מעל כל המכשולות ויגיע למחוז חפצו לחיים ולשלום, כך ע"י התפילה מתעלה מעל כל המכשולות בדרכו לישועתו. כט. כדברים הללו ממש אמר גם הרה"ק האבני נזר זי"ע בעת אשר חלה את חוליו האחרון, והרעישו החסידים עולמות להחלמתו ולרפואתו השלימה, והנה חל שיפור במצבו, שלח האבני נזר לחסידיו, שמובא בגמ' (מגילה טו). שבשעה שגזר המלך על המן להלביש את מרדכי ולהרכיבו ברחוב העיר נכנס המן לביהמ"ד ושאל את התלמידים במה אתם עוסקים, השיבו לו בהלכות קמיצה, אמר להם 'אתא מלי קומצא דיכדו ודחי עשרת אלפי ככרי כספא דידי'. ותמוה מדוע אמר להם המן דברי חיזוק אלו, והרי אין זה מדרכו כלל לומר מילים המתיישבות על הלב ולעוררם להמשיך לשקוד על תלמודם... אלא שרצה המן להחלישם שלא יתפללו, על כן אמר להם שהקומץ

באר הפרשה - פקודי

והנה אף שצריך להיזהר בכל מאה הברכות, אך כבר כתב רבינו תם בספר הישר (שער י"ג) 'וטוב לו המעט התמידי מן הרב אשר לא יעמוד'. על כן יקבל כל אחד על עצמו להתחזק בכמה ברכות בכל יום אשר יוציאם מפיו בקדושה ובטהרה מתוך כוונת הלב, וקבלה זו תהיה אצלו כחוק בל יעבור וכיתר בל תימוט, שתמיד יקפיד וישמור על קבלה זו ועד מסירות נפש. ואם יעשה כן תהא קבלה טובה זו אצלו להזכירו מה חובתו בעולמו והאמונה בה' ובהשגחתו הפרטית שהוא 'מלך העולם'.

ביותר צריך להיזהר בברכות הנהנין, וכמו שכתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (שער רוח"ק ח:): שרבו האר"י הק' הוזהירו על כך ביותר, כי עיקר השגת רוח הקודש תלוי בדבר זה, כי בכל דבר מאכל מעורב חלק גשמי וחלק רוחני, והחומר העכור שבאדם בא מהחלק הגשמי שבמאכל, וכאשר מברך כדבעי מסתלק החלק הגשמי ונשאר כולו רוחני, וממילא יכול להגיע עד למדרגת רוח הקודש.

בל הברכות שיוציא מפיו יהיו בכונה ובדעת שלימה, כמו שאמרו (ברכות מז:): 'לא ירוק ברכה מפיו' לא,

מאת אדנים - מאה ברכות כיסוד בחיי היהודי בפרשתן (ל"ט כז), 'מאת אדנים למאת הככר כבר לאדן'. כתב הבעל הטורים 'וכנגדם תקנו מאה ברכות בכל יום', שמאה ברכות הם כנגד מאת אדני המשכן, עכ"ל. איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם פקודי), וז"ל. מאת אדנים הוצרכו למשכן, כמו"כ מאה ברכות צריך האדם לברך בכל יום (מנחות מג:): וכמו שהאדנים היו היסודות של המשכן כן הברכות הם היסוד של קדושת ישראל, של קדושת כל יהודי ויהודי.

עוד כתב, 'אדן' מלשון אדנות, שע"י הברכה מעידים שהשי"ת הוא אדון על כל הבריאה, ומאת הברכות הינם מאת האדנים למשכן של כל איש ישראל, עכ"ל.

ומקור תקנת מאה ברכות הייתה לשמירה על בני ישראל, כדכתב הטור (סי' מו) בשם רב נטרונאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא, 'דוד המלך ע"ה תקן מאה ברכות דכתיב (שמואל ב' ג' א) 'הקם על' 'על' בגימטריא ק' הוי, כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות'.

דחה את עשרת אלפים כיכר כסף, וכל זה בכדי שיחשבו שהנה הגזירה עומדת לחלוף ולהתבטל ושוב לא יתפללו. המשיך האבני נזר ואמר, מי יודע שמא כל השתפרות המצב והרגשתי הטובה לא נועדה אלא בכדי שתדמו בנפשותיכם שכבר אינני זקוק לתפילות, וב"ה המצב נהיה טוב יותר, וממילא כבר אין צורך להרקיע שחקים בתפילה ולהרעיש את כל העולמות, על כן מבקש אני להמשיך להתפלל כמו בתחילה, מתוך ההכרה שאי אפשר בלא תפילה. ל. הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל ביאר זאת באופן נפלא בדרך משל לאחד שעשה לרעהו רעה, וברצונו להפיס דעתו - שלא ישיב לו כגמולו, מה יעשה, ילך וידבר עמו, ואף יכבדנו, וכן יוסיף לעשות פעמים רבות במשך היום, וכך לא יעלה בידו לגמול לו רעה, כיון שניסה לרצותו כל כך הרבה פעמים. על דרך זה, בשעה שראה דוד שמאה נפשות מתים בכל יום, תיקן מאה ברכות, שיאמרו ישראל בכל עת ברוך אתה ה' וירצוהו בפיהם ובלשונם עד שיתרצה הקב"ה וישוב חרון אפו מעלינו.

עוד מצינו בתורתנו של בעל הטורים (דברים ו ז) על הפסוק 'ובשכבך ובקומך' - תגין על הק', לומר כשיעמוד בבוקר יתפלל ק' ברכות וינצל מצ"ח קללות ועוד שתיים - גם כל חלי וכל מכה' (שם כח סא). ובספרי הראשונים (אור זרוע, אבודרהם ועוד) רימזו ענין זה בלישנא דקרא 'הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'', 'כי כן' בגימטריא מאה, שהמברך מאה ברכות בכל יום יבורך בכל הברכות האמורות לגבר ירא ה'. כמו כן כתב הבעל הטורים על הפסוק (שם ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום' - תגין על הק', רמז לק' ברכות שצריך לברך בכל יום. ויש ללמוד מדבריו שנרמז ענין זה דייקא בפסוק 'ואתם הדבקים', לומר לן, שאמירת ק' ברכות בכל יום היא הדבקות האמיתית בה'. וסגולתה נמי ליראת שמים', כביאורו של הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (פר' עקב) כי שני דרשות מצינו בחז"ל על הפסוק (דברים י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה', אל תקרי מה אלא מאה - הם מאה ברכות שאנו מברכים בכל יום, עוד אמרו (ברכות לג:): 'אטו יראה מילתא זוטרתא היא', וביאר הרה"ק, שדרשה אחת משלמת לחברתה, כי אכן המברך ואומר מאה פעמים ביום 'אלוקינו מלך העולם' בכונה ואופן ראוי, נעשית לגביו 'יראת שמים' מילתא זוטרתא.

לא. מעשה ביהודי פשוט שלפרנסתו עבד בבנק, פעם בהיותו ממחר מאד לדרכו התפלל במרוצה וחטף את תיבות התפילה (ולא דקדק באותיותיה כהוגן), כאשר סיים את תפילתו ניגש אליו הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע והזהירו שלא

לה קוב"ה למיטר פקודי אורייתא, ולמעבד רעותיה (הקב"ה משביע אותה שתשמור מצוות התורה ולעשות רצונו יתב"ש), ומסר לה מאה מפתחאן דברכאן (ומסר לה מאה מפתחות של ברכה), ומאה מפתחות הם מאה ברכות כמנין 'לך לך'.

וחזור הוזה"ק על יסוד זה בריש פרישת עקב (ה"ג רע"א). 'ומאן דמברך לקב"ה, אתברך ונטיל חולקיה [מתברך ונטיל חלקו] מאינון ברכאן בקדמיתא דכל עלמא לתתא [מכל אותן ברכות, והוא נעשה כלי מוכשר לקבלם], כיון דשמא דקב"ה מתברך מתמן, נחית ושרא על רישיה חולקאה קדמאה [כשמברך את שם ה' יורד ושורה חלק הברכה על ראשו של המברך], והא אוקימנא דכתיב (לעיל כ כא) 'כל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך', כיון דהיא ברכה אתית ושריה על רישיה מתמן אתפשט בכל עלמא [ואחר ששורה הברכה על ראשו מתפשטת לכל באי עולם] - הרי שעל ידי שבשר ודם מברך את הקב"ה מעורר את השפע לכל העולם כולו בכלל ועל עצמו בפרט וזוכה לשערי ברכה והצלחה, וא"כ מי פתי יזרוק ברכה מפיו ויבטל מעצמו ברכה זו [והלא מדרך העולם לחזר אחרי ברכותיהם של צדיקים להתברך בבני חיי ומזוני, וכאן יש בידו להתברך ממקור הברכה ואנשים מזולזין בזה].

כתב בספר ה'חינוך' (מצוה תל), וז"ל. הלא הגדתי לך בני במה שקדם, כי לשם ברוך הוא כל הכבוד וההודו וכל הטוב וכל החכמה וכל היכולת וכל הברכה, ודברי בן אדם וכל מעשהו אם טוב ואם רע לא יוסף

ונפסק בשו"ע (או"ח קפג יב) 'אסור לברך והוא עוסק במלאכתו, כללא דמילתא, שבעת אמירת הברכה ישב במקום קבוע ויסיח דעתו מכל ענייניו וכך יאמר את הברכה בכוונת הלב, ויזכור שהוא זוכה לעמוד לפני מלך מלכי המלכים, ולכן נפסק בשו"ע (שם ס"ט) שבשעת הברכה 'לא יהא מיסב, שהוא דרך גאווה, אלא ישב באימה'.

ובמו שכתב ה'יסוד ושורש העבודה' (שער האשמורות פרק ב) 'אהובי נפשי, אחיי ורעיי, שימו זאת על לבבכם, לפני מי ולמי תוציא דבריך. ונקוט האי כללא בידך, באיזה ברכה שיהיה, כשיאמר 'ברוך אתה' יצייר במחשבתו כאילו ממש אומר ברכה זו כנגד הבורא ית' ויתעלה לנוכח, כי לשון 'ברוך אתה' מורה על זה, וזה חיוב גדול על כל אדם בכל התפלות ובכל השבחים והודאות, ולא יהא שום דבר יוצא מפיו בעבודת הבורא ית' ויתעלה כמצות אנשים מלומדה רח"ל, רק לנוכח הבורא ית' כי מלא כל הארץ כבודו. ומי שאינו מכוון ומצייר במחשבתו כמשמעות הברכה, שאומר נגדו ית' ממש לנוכח, ברור לכל בר שכל שברכה כזו כאילו לא בירך כלל וענשו גדול, שביטל ברכה שתקנו אנשי כנה"ג, ויגרום העדר הנחת מהבורא ית', כי אף ברכות המצות וברכות הודאות הם תיקונים גדולים בעולמות העליונים הקדושים, עכ"ל.

שערי ברכה - הברכות כמפתח לשפע רב

איתא בווזה"ק (ריש פר' לך לך עו): כד בעייתא נפשא לנחתא להאי עלמא (כאשר עומדת הנפש לרדת לעוה"ז), אומי

ילך לעסקיו. משתמה הלה על כך, נענה ה'חפץ חיים' ואמר, הנה אמרו (דרכי משה או"ח סימן נא) 'לא ידלג שום תיבה ולא יבליעם, אלא יוציא מפיו כאילו מונה מעות', וראיתי בתפילתך שדרכך לספור ולמנות מעות במהירות יתירה, והלא בכהאי גוונא ברור שתבוא לידי טעות, על כן עדיף לך שלא ללכת לבנק, כי קרוב אתה לקלקל יותר מאשר לתקן...

לב. מעשה נורא הובא ב'אור זרוע' (סימן מב) וז"ל. 'ואני הכרתי יהודי אחד מוואמ"ש, והיו קורין אותו ר' בונים והיה זקן וקובר מתים, ושמעתי אל נכון ואל האמת, שפעם אחת השכים לבית הכנסת, וראה אדם אחד יושב לפני בית הכנסת ובראשו כתר של עשבים שקורין 'צפל', ונתפחד כסבור שהוא שד, וקראו ואמר לו, וכי אינך פלוני שמת עתה וקברתיך, ואמר לו הן, ואמר לו היאך אתה באותו עולם [היינו בעוה"ב], ואמר לו היטב עד מאד, ואמר לו מה זכויות יש לך, והלא אתה היית אדם כל דהו, ואמר לו, רק באותו זכות שהייתי אומר ברכות בקול נעים בבית הכנסת בזכות זה הביאונו בגן עדן ומכבדין אותי, וזה לך הסימן שאני הוא המדבר אליך, כי תראה בית יד חלוקי שקרוע שקרעת לי כשהלבשתני התכריכין, ושאל לו מה זה שבראשך, וענהו הם עשבים שבגן עדן ששמתי בראשי כדי לבטל ריח רע מעלי של זה העולם. כתבתי אני המחבר אלו המעשים, כדי שיראה ירא שמים וישים אל לבו ויאמר שבחוחתי של הקב"ה בקול נעים ובכוונה ויזכה לגן עדן'. וממעשה זה צריך ללמוד כמה חשוב הוא לברך את הברכות בכוונה ובקול נעים, ואף 'אדם כל דהו' (כלשון ה'אור זרוע') יכול במנהג טוב זה לזכות לחיי העולם הבא וגן עדן.

השם ית' פועל הויה חדשה כפי תפלתו המוצרכת לו אז, וזהו שאמר (תהלים צא יד-טו) 'אשגבהו כי ידע שמי, יקראני ואענהו' וכו', עכ"ל. וכלומר שעל ידי אמירת הברכה כתיקונה פועל מציאות חדשה בעולם, ומבאר בזה את הפסוק (תהלים צא יד) 'אשגבהו כי ידע שמי', שכאשר האדם מזכיר שם שמים בכוונה נעשית הויה חדשה והתחזקות בכל הבריאה, וממילא זוכה לברכה ככתוב (לעיל כ כא) 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך' יג.

ויזכור גם שבהזכרת שם הויה ב"ה הרי הוא מעלה ומרומם את כל בריאת שמים וארץ, וכמו שפירש ה'כלי יקר' (פרשת יתרו) את הכתוב (לעיל כ ז) 'לא תשא את שם ה' אלוקיך לשווא'. בהקדם דברי חז"ל (שבועות לט.) שכל העולם נודעו בשעה שאמר הקב"ה לא תשא וגו', ומבאר בזה"ל: 'ומעמו של דבר מבואר בלשון לא תשא שהוא לשון הגבהה, כי דבר זה דומה לנושא האילן ומגביהו, שודאי כל הענפים מודעו עם האילן, כך הנשבע בשמו ית' יען כי כל הנמצאים תלוין בשמו יתברך, והנושא את שמו ית' כאילו נשא והגביה כל הענפים הנשואים עמו ודבוקים בו, דהיינו כל הברואים הנמצאים מעלה ומטה, וא"כ דין הוא שכולם מודעו ושיהיה הפורענות נוגע בכולם', ובוה מפרש למה הפליגה תורה בעונש ואמרה 'כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא', מפני שאי אפשר לנקותו 'כי לא ניתן למחילה כלל', מפני שאין הקב"ה סולח ומוחל בדברים שבין אדם לחבירו, ולפיכך, זה שנגע בגוף האילן הקדוש וגרם פורענות לכל הענפים דרי מעלה עם דרי מטה, איך ימחול לו הקב"ה, והנמצאים שקבלו הפורענות בעבורו איפה הם שיכול לפייסם, וכי יוכל לילך מקצה השמים ועד קצהו, ומתהום ארעא עד רום רקיע, לפי שכל הנמצאים שבעליונים ובתחתונים, שהרי נגע בכולם, לכך נאמר 'כי לא ינקה

ולא יגרע, על כן צריך אתה להבחין כי באמרנו תמיד בברכות ברוך אתה ה', אין המשמעות לפי הדומה (לאדם), להוסיף ברכה במי שאיננו צריך לשום תוספת חלילה, כי הוא האדון על הכל ועל הברכות, הוא מחדש אותן, וממציאן מאין, ומשפיע מהן שפע רב באשר יהיה שם רצונו הטוב...

וממשיך ה'חינוך', שהוא רב חסד והוא הפיץ בטובת בריותיו, ורוצה להיותן ראויין וזכאין לקבל טובה מאתו, וזה באמת משלמותו ברוך הוא, כי לא יקרא שלם בטובה, רק מי שהוא מיטיב לאחרים וזולתו, אין ספק בזה לכל בן דעת. ואחר הסכמה זו שידענו בחיוב מרב שלמות טובו שחפצו להריק עלינו מברכתו, נאמר שענין הברכה שאנו אומרים לפניו איננו, רק הזכרה לעורר נפשנו בדברי פינו כי הוא המברך, ומברך יכלל כל הטובות, ומתוך ההתעוררות הטוב הזה בנפשנו ויחוד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו והוא המלך עליהם לשלחם על כל אשר יחפין, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותיו, ואחר הזכרה והודאה זו לפניו, אנו מבקשים ממנו מה שאנו צריכים, דעת או סליחה לעוונותינו או רפואה או עושר וכל דבר'. והיינו, שתכלית כל הברכות היא כדי לעורר השפע והברכה בעולם הזה, והרי הוא מברך ונמצא מתברך, והדברים נפלאים, שכביכול הקב"ה מבקש מן האדם שיברכו אך העיקר שהוא עצמו יזכה לברכה יג.

הבו לה' כבוד שמו - הזהירות בהוצאת שם שמים מפיו

כתב בספר דרך פיקודיך (ל"ת ל חלק המחשבה ג) 'בהזכיר האדם את שמו יתברך במקום המצטרך השי"ת הוא לו לעזר ולסעד בכל עניניו, דע"י שמותיו יתברך נתהוו כל הנבראים וכל ההויות ממילא בהזכיר את

לג. לפי זה יתבאר מאמרם (ברכות ז.) 'תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע, פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריא-ל-י-ה' צבקות, שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו, יה"ר מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין, וצ"ב, מדוע השיב בבקשה ותפילה ולא ב'ברכה', אלא ביאורו, כי ה'ברכה' באה לעורר שפע בעולם, לכן ענה 'שיכבשו רחמיך' כי אין לך ברכה והתעוררות רחמים על ישראל יותר מזה. לד. וכך ביאר השרף מסטרליסק זי"ע בלשון הברכה 'ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא', שהידוע שבאמירת 'ברוך' שלו - 'והיה העולם' - נעשה 'הויה' ומציאות חדשה בעולם, ברוך הוא - לזאת 'ברכה' ייקרא.

תפארת כבודו'. ויתבונן איך קרויין מחומר כמותו זוכה לומר 'אלוקינו' שה' הוא מלכנו והוא אבינו.

זבאמירת 'מלך העולם' ישריש בלבו ענין ההשגחה פרטית, שהקב"ה יושב על כסא רם ונשא ומשגיח בהשגחה מיוחדת ומדוקדקת בכל הדברים המתרחשים בהאי עלמא, ומלכותו בכל משלה.

יה"ר שנוכה להרבות בשמחה באלו הימים, ובמהרה נזכה לצקת את אדני הקודש בבית השלישי שיבנה באש מן השמים ויכונן בב"א.

ה', אין הדבר ביד הקב"ה למחול עוון זה כי לא ניתן למחילה כלל, והדברים מרעידים כל לב.

זכשיוציא מפיו תיבת 'אלוקינו' יעורר שמחה בלבו, שזכה שארון עולם הוא אלוקיו ומשגיח עליו, הגם שהוא קרויין מחומר, יסודו מעפר וסופו לעפר, ואילו הקב"ה קדוש ושמך קדוש, וכלשון ה'אור החיים' הקדוש (פרשת ואתחנן) 'שלא בחר להיות אלא אלקיך, ובהעיר האדם לבו לפרטים כאלו, תתנתק נפשו ותיתר ממקומה בהתעוררות נפלא ורם באהבת הנאהב יתעלה, רום